

Lesing er avgjørende for samfunnsdeltagelse

Innledning – takk for at vi får komme – vi = IKB og BVB

Kommunen er avgjørende for å fremme lesing i lokalsamfunnet (571.60):

- støtter leseløft, men vil peke på viktige nøkler for å lykkes med leseløftet. Det handler om læremidler, om bibliotek og om mandatet for lesekommisjonen.

Læremidlene må nå frem til elevene

- siste års bevilgninger til lærebøke i skolen har ikke nådd frem.
- Riksrevisjonen har avdekket manglene i en rapport som ligger i kontrollkomiteén nå:
 - o elever og lærere mangler læremidler
 - o skoleeierne har i ulik grad sørget for at skolene har de læremidlene de trenger.
 - o I grunnskolen opplever bare tre av ti grunnskolelærere å stort sett ha læremidlene de trenger,
 - o Bare 1 av 10 har oppdaterte, trykte læremidler i alle fagene de underviser i.
 - o betydelige geografiske forskjeller mellom kommunene i tilgang på læremidler og utstyr.
- Derfor mener Forleggerforeningen: Midlene som er foreslått bevilget til lærebøker i statsbudsjettet for 2026 må innrettes slik at de når frem til skolene og elevene faktisk får oppdaterte lærebøker. Metoden der Stortingets bevilgning utløses ved tilsvarende bevilgning fra kommunen har tidligere fungert godt for andre læremiddelsatsinger. Dette sier vi også i utdanningskomiteén, men dette er nå så kritisk at vi mener det er viktig at også kommunalkomiteén er bevisst på at forrige års øremerkeringer ikke har fungert.

Kommunene må prioritere egne bibliotek

- Kulturrådets innkjøpsordninger som sender ut bøker til folkebibliotek og skolebibliotek er styrket litt de siste årene, **likevel får bare et mindretall av landets skolebibliotek som mottar disse bøkene.**
- Innkjøpsordningene skal supplere kommunenes egne innkjøp av bøker som eiere av folke- og skolebibliotek, men statistikken viser at kommunenes egne innkjøp nesten har stått stille i flere år, og vi vet fra statistikken at det er geografiske forskjeller på elevenes bruk av skolebibliotek.
- Bibliotekene – både skole- og folkebibliotek har nøkkelrolle for å fremme lesing i lokalsamfunnene.
- Vesentlig at innbyggerne får et likeverdig bibliotektilbud med oppdaterte bøker i hele landet.
- Statens innkjøpsordninger dekker ikke dette behovet, og innholdet i bibliotekenes samlinger av litteratur er et felles ansvar der både de staten og den enkelte kommune må bidra.

Hele befolkningen trenger lesefremmende tiltak – også voksne

- I gode lokalsamfunn kan innbyggerne lese.
- Leseferdigheter hos voksne påvirker hvor godt barn og unge kan lese.
- Regjeringens nåværende Leselyststrategi har ingen tiltak for voksne.
- **Regjeringens varslede lesekommisjon må derfor behandle lesing for alle.**
- Svake lesere har høyere terskel for å delta i samfunnet og for å få jobb, og havner lettere i utenforskap. Vi vet at foreldres inntekt og utdanning påvirker barns leseferdigheter. Vi vet også at gapet i leseferdigheter mellom innvandrere og befolkningen uten innvandrere har blitt større de siste ti årene. OECD-undersøkelsen PIAAC2 (desember 2024) avdekket at Norge skiller seg negativt ut i internasjonal sammenheng: Mens økt innvandring i de fleste land har liten effekt på gjennomsnittlige leseferdigheter er Norge et unntak – her øker forskjellene. (OECD, 2024a i SSBs PIAAC2-rapport, s. 35).
- For å fremme leseferdigheter for alle uansett sosial bakgrunn må regjeringens varslede lesekommisjon undersøke situasjonen og foreslå tiltak for å fremme leseferdigheter og lesing i hele befolkningen, barn, unge og voksne. Et samlet litteraturfelt har her sendt felles innspill til regjeringen.

Lesing er avgjørende for samfunnsdeltagelse

Kommunen er avgjørende for å fremme lesing i lokalsamfunnet (571.60):

Forleggerforeningen støtter Regjeringens annonserte leseløft for å fremme leseferdigheter og leselyst og motvirke lesekrisen i samfunnet. Vi vil i denne sammenhengen peke på sammenhengen mellom virkemidlene i kommunesektoren og tiltak på kulturfeltet, på utdanningsfeltet og for arbeid og sosial:

Læremidlene må nå frem til elevene

De siste årene har Stortinget bevilget særskilte midler til skolebøker, som oppfølging av den siste læreplanreformen. Midlene har ikke nådd frem til elevene. I en fersk granskning (Dok 3: 17 2024-2025) avdekket Riksrevisjonen at elever og lærere mangler læremidler og at skoleeierne i ulik grad har sørget for at skolene har de læremidlene de trenger. Manglene er størst i grunnskolen. Bare tre av ti grunnskolelærere opplever i stor grad å ha de læremidlene de trenger, og så få som 12 prosent oppgir å ha oppdaterte, trykte læremidler i alle fagene de underviser i. Undersøkelsen avdekker også at elevenes bosted har stor betydning for hvilke læremidler de får. Det er nemlig betydelige forskjeller mellom kommunene i tilgangen på læremidler og utstyr.

- Midlene som er foreslått bevilget til lærebøker i statsbudsjettet for 2026 må innrettes slik at de når frem til skolene og elevene faktisk får oppdaterte lærebøker. Metoden der Stortingets bevilgning utløses ved tilsvarende bevilgning fra kommunen har tidligere fungert godt for andre læremiddelsatsinger.

Kommunene må prioritere egne bibliotek

Selv om Kulturrådets innkjøpsordninger som sender ut bøker til folkebibliotek og skolebibliotek er styrket litt de siste årene, er det likevel bare et mindretall av landets skolebibliotek som mottar disse bøkene. Innkjøpsordningene er ment som et supplement til kommunenes egne innkjøp av bøker som eiere av både folke- og skolebibliotek. Vi vet fra bibliotekstatistikken at kommunenes innkjøp av medier har stått stille de siste årene, og fra skolebibliotekstatistikken at det er geografiske forskjeller på elevenes bruk av skolebibliotek.

- For å fremme lesing i lokalsamfunnene har skolebibliotek og folkebibliotek en nøkkelrolle. Kommunene har ansvar for å gi et likeverdig bibliotektilbud i hele landet der innbyggerne kan lese oppdaterte bøker. Statens innkjøpsordninger for litteratur dekker ikke dette behovet, og innholdet i bibliotekenes samlinger av litteratur er et felles ansvar der både de staten og den enkelte kommune må bidra.

Hele befolkningen trenger lesefremmende tiltak – også voksne

I gode lokalsamfunn kan innbyggerne lese. Leseferdigheter hos voksne påvirker hvor godt barn og unge kan lese. Regjeringens nåværende Leselyststrategi har ingen tiltak for voksne. Regjeringens varslede lesekommisjon må derfor behandle lesing for alle. Svake lesere har høyere terskel for å delta i samfunnet og for å få jobb, og havner lettere i utenforskap. Vi vet at foreldres inntekt og utdanning påvirker barns leseferdigheter. Vi vet også at gapet i leseferdigheter mellom innvandrere og befolkningen uten innvandrere har blitt større de siste ti årene. OECD-undersøkelsen PIAAC2 (desember 2024) avdekket at Norge skiller seg negativt ut i internasjonal sammenheng: Mens økt innvandring i de fleste land har liten effekt på gjennomsnittlige leseferdigheter er Norge et unntak – her øker forskjellene. (OECD, 2024a i SSBs PIAAC2-rapport, s. 35).

- For å fremme leseferdigheter for alle uansett sosial bakgrunn må regjeringens varslede lesekommisjon undersøke situasjonen og foreslå tiltak for å fremme leseferdigheter og lesing i hele befolkningen, barn, unge og voksne. Et samlet litteraturfelt har her sendt felles innspill til regjeringen.

Forslag til merknad (Kap. 571.60):

Komiteens medlemmer merker seg at det i Riksrevisjonens undersøkelse av læremidler i skolen er avdekket at skoleeierne i ulik grad har sørget for at elever og lærere har de læremidlene de trenger, og at det er nemlig betydelige forskjeller mellom kommunene i tilgangen på læremidler og utstyr. Disse medlemmer understreker at ekstra midler til lærebøker i skolen må sendes frem slik at midlene når frem til skolene og gir elevene flere skolebøker.

Komiteens medlemmer vil peke på betydningen gode skolebibliotek og folkebibliotek har for å fremme lesing i lokalsamfunnene, og på det ansvaret kommunene har til å gi et likeverdig bibliotektilbud i hele landet der innbyggerne kan lese oppdaterte bøker. Disse medlemmer merker seg at de statlige innkjøpsordningene for bøker til folkebibliotek og skolebibliotek langt fra er tilstrekkelige for å gi et likeverdig bibliotektilbud, og at innholdet i bibliotekenes samlinger av litteratur er et felles ansvar der både de staten og den enkelte kommune må bidra.

Komiteens medlemmer registrerer at svake lesere lettere kan falle utenfor både som barn og som voksne, og at det er sammenheng mellom sosioøkonomi og barns leseferdigheter. Disse medlemmer registrerer også at Norge har fått økte forskjeller i leseferdigheter blant innvandrere og den øvrige befolkningen. Disse medlemmer ber Regjeringen sørge for at den varslede lesekommisjonen undersøker situasjonen og foreslår tiltak for å fremme leseferdigheter og lesing i hele befolkningen.